

A menedék

...a fiú a tengerparton áll

Egy nagy és erős kéz ragadta meg hátulról, és belökte a sötét helyiségbe. A szorítás nyomán vadul lüktetett felkarja, még alig tudott másra gondolni, vagy akár csak szétnézni; rögtön véraláfutások jelentkeztek bőre alatt. Eltelt néhány másodperc (az ajtó nehéz döndüléssel becsukódott), majd lassan, határozatlanul tekintett körbe a szobanagyságú helyiségben. Középen, közvetlenül vele szemben egy íróasztal állt, rajta egy pislákoló lámpával. Még egy lámpát pillantott meg, ez a falra volt rögzítve, és szintén gyenge fényt adott. Két alakot szűrte ki a félhomályból: az egyik az íróasztal mögött állt, öklével az asztallapot nyomta, míg egy másik egy széken ült a fal mellett, nyugodtan lapozgatva valami jegyzetfélét, miközben furcsán szuszogott. A fiú azonnal észrevette korpulens alakját. Testén fehér, bűzös, izzadt ing feszült. Fel sem nézett, mikor a fiút belökték, mintha továbbra is csak a támaszkodó alak jelenlétével lenne tisztában, vagy legalábbis csak azt venné tudomásul. Az íróasztal mögötti férfi bozontos szemöldöke alatt kidülledő szemével a kövér embert figyelte; bámész tekintete azt sugallta, még talán sosem látott jegyzeteket lapozgató embert, sőt mintha csak akkor tudatosult volna benne, hogy valaki ül azon a széken. A fiú nem szólt egy szót sem, tulajdonképp azt sem tudta, hová kerülhetett, és még kevésbé azt, miért is kell itt lennie igazából. Felváltva bámulta a két – majdhogynem meghatározhatatlan korú – férfit, és egyre nyugtalanabban várta, mi fog történni a következő percben. Míg gondolatban összeszedte a vele történt eseményeket, hátha fény derül itteni jelenléte okára, a nagy szemű férfi váratlanul megszólalt:

– Üljön le!

A fiú még egyszer körülnézett, másik széket azonban nem látott, csak a kövér emberét. Már épp szólni akart a kérés, vagy a hangsúlyból következően sokkal inkább parancs teljesítésének nehézségéről, amikor újra megszólalt a férfi, most még hangosabban:

– Azt mondtam, üljön le!

A helyzet kezdett némileg kínossá válni, a férfi kérlelhetetlen tekintete szinte megbénította a fiút; nem érzett elég erőt ahhoz, hogy megmagyarázza helyzetét, s az is átvillant agyán, hogyha meg is kockáztatná szóba hozni a képzeletbeli szék hiányát, a férfi még nagyobb haragra gerjedne, hiszen teljesen nyilvánvaló – és ezzel minden bizonnyal a vastag szemöldökű ember is tisztában van –, hogy nincs még egy szék, amire leülhetne, és

szükségtelen megjegyzésével hülyének nézné a férfit. Arra is gondolt, hogy talán azt szeretné elérni, üljön a földre, de ezt a lehetőséget is elvetette, mert ezt a férfi tiszteletlenségnek vehetné, mármint ha csakugyan leülne a földre, ami megint csak kedvezőtlen lenne önmagára nézve. Ekkor ránézett a kövér emberre, mintegy segítséget remélve, de az – bár kissé szívélyesebb hangon – ugyanazt ismételte neki:

– Miért nem ül le, ahogy azt érthetően kérik öntől? – Szemét ismét a vastag szemöldökű férfira irányította, s mivel az nem szólt, még egy fintort sem vágott, – gondolta – lesz, ami lesz, és fojtott hangon megszólalt:

– Elnézést uram, de nem látok itt széket, amire leülhetnék.

Az erőteljes férfiú egy darabig merően nézte az ifjút, majd meghatározhatatlan mimikával, fejét éppen csak csóválva szólt.

– Szóval pimaszkodik. Meg mer hazudtolni, azok után, hogy egyáltalán ide került – és az „ide” szót különösképpen megnyomta –; azt hiszem, világosan fejeztem ki magam, nem kértem túl nagy dolgot, és maga csak úgy egyszerűen ostobának néz engem, akárha valami égrengetően bonyolultat kérnék. Hát persze, hogy nincs több szék! Ezt én is nagyon jól tudom. De ez még nem elegendő indok arcátlan megjegyzéséhez.

„Talán mégis azt akarja, üljek a földre” – gondolta a fiú. Tett egy fesztelen mozdulatot, mintha le akarna kuporodni a földre, de a férfi azonnal rárivallt:

– Álljon hát akkor egyenesen, és ne mocorogjon! Úgy látom, minden áron ki akar hozni a sodromból. – Közben a kövér ember egyetértően bólogatott. – Mindenestre ezt a szemtelenséget megjegyeztem. Azt már most leszögezem minden kertelés nélkül: maga nem tetszik nekem. Nem mintha lett volna dolgom eddig olyan bűnössel – mert bűnös mind, aki elém kerül, arra mérget vehet! –, aki megérdemelte volna a tőlem telhető legbarátságosabb eljárást, maga mindegyiken túltesz. – A kövér ember olyan unottan gúnyos arckifejezést vágott, mintha a nagy szemű minden „bűnösnek” ugyanezt mondaná el. Minden – az íróasztal mögül elhangzott – szóra azonban megrázta fejét, hogy a tokája csak úgy rengett az álla alatt. A jegyzeteket még mindig a kezében tartotta, néha tenyeréhez csapta őket, néha legyező gyanánt gyöngyöző homloka és arca előtt lengette, bár egy fikarcnyit sem volt meleg a helyiségben.

A fiú mozdulatlanul állt tovább. Kezdett némileg nyugtalan, sőt ideges lenni, tulajdonképpen még mindig nem kapott választ arra, miért is van itt. Nem mert a szemben álló férfi szemébe nézni, úgy gondolta, csak újabb igazságtalan feddést kapna. A kövértől se várhatott túl sok segítséget, az minden szavával és gesztusával a nagy szeműt támogatta.

– Már szóltunk a szüleinek – kezdte váratlanul a nagy szemű –, hamarosan itt lesznek.

„A szüleim idejönnek?“, tünődött a fiú. Úgy érezte, ezzel megmenekülhet, szülei segítségével bizonyosan tisztázhatja magát a két férfi előtt. Egy röpké pillanatig valami megmagyarázhatatlan hálát érzett a nagy szemű ember iránt: mégsem olyan gonosz talán, ahogy az kezdett megfogalmazódni benne. Most megnyugodott kissé, már nem állt olyan dermedten. Megkönnyebbülten fordult a kövér ember felé, aki izgatottan megszólalt:

– Nem lehetne addig megebédelni, míg ideérnek?

„Úgy látszik, nem is veszik olyan komolyan az ügyet, biztos egész sok emberrel foglalkoznak naponta. Különböznél miért érdekelné ezt a fickót jobban az evés?“ Most már tényleg egészen megnyugodott, még a nagy szemű szavai sem tették ismét feszültté.

– Várjon már, majd később, ez most fontosabb.

A kövér lesütötte szemét, mintha bánná előbbi türelmetlen megjegyzését, és folytatta a jegyzetelést. Közben nagyot nyelt, izzadt, a fiú érezte savanyú verejtékszagát, az egész termet átjárta a kipárolgás büze.

– Mielőtt megjönnek a szülei – mondta a nagy szemű –, megkérdezem: miért tette? Mi oka lehetett rá?

A fiú nehezen visszatért magabiztossága újra elillant. Finom remegés a bőr felületén, ujjai izzadása; „Miért nem mondja már el végre, hogy mi a fenét tettem?!“

– Maga még fiatal – folytatta a bíra –, s máris tudatosan letér a helyes útról.

„Micsoda?!, a helyes útról?, de hát mit csináltam?“ Megpróbálta összeszedni gondolatait, hátha csak emlékezete hagy ki, hátha mégis művelt valamit ma, vagy tegnap, vagy akármikor. Oldalra tekintett, miközben agyában kutatott, emlékezete, múltja lassan talaját veszítette, egyszerűen képtelen volt kitalálni az okokat, az előzményeket. Na jó, csinált apróbb csínytevéseket fiatalabb korában, mint minden kölyök, de hát ezt csak nem lehet a szemére vetni! A falat bámulta, amin nem volt vakolat; a téglákat és a köztük lévő habarcsot vastag kosz és undorító nedvesség takarta. Ajkait kissé összeszorította, mire a nagy szemű megszólalt:

– Most persze arra gondol, nem is csinált semmi rosszat. De jegyezze meg, engem nem érdekel, mit gondol vagy mire emlékszik. Itt van, és erre okot szolgáltatott.

Megint oldalra tekintett: „Bárcsak lenne legalább egy ablak, hogy világosabb legyen... hogy világosabb legyen minden!“ Nem érezte az idő múlását, azt sem tudta biztosan, milyen napszak van. Talán néhány perc telt el csak, mióta ide került, mégis mintha órák óta itt állna szemben a két férfival. Tenyere izzadt, szemhéja idegesen remegett a hűvös sötétségben. Újra körbenézett, mindent jól megfigyelt-e az előbb.

– A helyiség tökéletesen szigetelt – „válaszolt” a nagy szemű, mintha csak olvasna a fiú gondolataiban. – Se hang, se fény nem hatol át sehol. Nincsenek rések. Jobb, ha ezt tudomásul veszi és ezt figyelembe véve beszél. Felejtse el, hogy van kinti világ, hogy egyáltalán létezik ezen a termen kívül valami. Most biztos a szüleire gondol. Ők vajon hol lehetnek akkor, honnan érkezhettek ide? Nos, forduljon hátra!

A szülei ott álltak az ajtó előtt, ami – tudomása szerint – nem nyílt ki és nem is csukódott be. „Hogy kerülhettek be?” Teljesen összezavarodott. Nem akart hinni a szemének, érezte teste remegését; nem örült szüleinek, nem tudott örülni, mert már lassan a tulajdon józan eszében sem hitt. Valami hideg lé csordogált ereiben. Meredten bámulta őket.

– Szervusz, kisfiam – kezdte az anya kissé édeskés hangon. Idegesítő, kaján vigyor ült a száján, ahogy az apjáén is. Nem megnyugtató mosoly, sokkal inkább félelmetes. Olyan ez, mint mikor titkos összeesküvést szőnek az ember ellen azok, akikben vakon bízunk. A fiú most – talán kétségbeesettsége sugallatára – nem bízott szeretteiben. Életében először – valahol legbelül szégyellte is magát érte, de az érzés mégiscsak ott motoszkált az agyában, a szívében. – Azért jöttünk, hogy segítsünk neked – folytatta az anya. – Akármit is tettél, szeretném, ha tudnád, hogy szeretünk téged és bízunk benned. Kérlek, mondd csak el, mit csináltál. Ne félj az uraktól, nem fognak bántani téged. Beszélj nyugodtan.

A fiú nem szólt. Anyja szemeiről elvonta tekintetét, egy pillanatra apjára nézett, majd a földre. Fejében anyja előbbi szavai zakatoltak, ugyanabban az üres és monoton intonációban. A szavaknak nem találta értelmét, kicsit megszedült; émelygés, hányinger vett rajta erőt. Néhány másodpercre lila alakzatok villantak fel előtte; sötét háttérben táncoltak, egymásba gabalyodtak, mint a füstkarikák. A négy alak eltűnt a helyiségből, ő maga pedig egy erdőben állt, amin hideg szél süvített át. Karjait egybefonja, megborzong. Egy fényes folt távolodik örült sebességgel. Nem akar utánaszaladni, nem is tudna. A lábai érzéketlenek. Fázik. Süvítés.

Hangok zökkentették vissza, előbb tompán, majd egyre élesebben.

– Miért nem szólal már meg? – a nagy szemű türelmetlen hangja volt az. A fiú a szüleihez fordult, arca megnyúlt, keserű sírás fojtogatta. Erőt vett magán, s halkán, rebegeve megszólalt:

– Nem csináltam semmit. Kérlek, higgyétek el, én nem... én nem csináltam semmit se. Én tényleg igazán nem tudom, miért vagyok itt.

– Fiam – vetette közbe az apa –, tudjuk... hm, bízunk benne, hogy ártatlan vagy, épp ezért szeretnénk, ha együttműködnél velünk és az urakkal. – Futó pillantás a nagy szeműre. – Ha tudnánk, mit cselekedtél, segítenénk, de addig, értsd meg, tehetetlenek vagyunk. Tudom,

azt gondolod, ezek az emberek ellened vannak. Nem így van. Bizz bennük, és együtt majd kitaláljuk a legmegfelelőbb megoldást.

„Megoldást... mire? Beszélni... miről?”

A fiú hunyorított. Emlékek kavarogtak fejében: egy mező képe tisztult ki, oldalt egy piciny dombon tölgyfák sorakoztak. Meleg van – igen! szinte forróság. A szája sarkában érzi verejtéke sós ízét. Egyedül van; félmeztelen, kis rövidnadrágban, lábán szandállal, fut a hús árnyat nyújtó agg tölgyek irányába. Bicska a zsebében, egy sündisznót kerget. Utoléri, lába hegyével megböki, az állat felfordul, hasa elővillan. Bicska lendül – a fiú hosszan belemetsz a szőrös hasba, a szerencsétlennek kibomolnak a belei. A fiú otthagyja a tetemet, boldogan arrébb inal, a Nap és a felhők – mint néma cinkosok – úsznak tovább az égen. Nem történt semmi. Gyilkos? Ártatlan? Talán leginkább tiszta.

– Nézze, ha együttműködik velünk, nem esik bántódása – mondta a nagy szemű. – Bármilyen módunkban áll megtenni, úgy is mondhatnám, mindent mi irányítunk, minket megkerülve nem létezik boldogulás. A világ a mi akaratunk által változik; mi magunk vagyunk az akarat. – Lehajol, az íróasztal fiókjából elővesz egy dossziét, az asztalra teszi. – Ez itt a maga élete, ha úgy tetszik, az általunk kiszabott rendeltetése. Mielőtt még sorsnak nevezné magában, figyelmeztetem: nem az. Minthogy a véletleneket kizárjuk, sors sem létezhet. Ezt el kell fogadnia. Képzelsen el egy gömböt, amelyben minden visszatér eredeti helyére, minden kapcsolatban áll mindennel, tulajdonképpen az egész felfogható egyetlen dolognak is. Maga felcserélhető, maga felesleges. – A fiú még nyelni sem mert. Kezét kissé felemelte, rápillantott: „Felesleges... felesleges...”. Ujjait behajlította, majd kifeszítette. „Felesleges.” – Számunkra mégis hasznos. Mindenki számára hasznos, csak épp senki sem tud róla. A dossziéval maga megmentett ember. Nos, nem kertelek, ez azzal jár, hogy maga vak ember is egyben. De ez tulajdonképp teljesen mindegy.

– Fiam – vette át a szót az apa –, arra kérünk minden szeretetünkkel, higgy ezeknek az embereknek, fogadd el, amit mondtak neked. Anyád és én boldognak szeretnénk látni. Ugye nem gondolod rólunk, hogy gonoszak vagyunk veled?

– Azt még tudnia kell, hogy választása látszólagos – mondta a nagy szemű. – Kiskorában bizonyosan álmódzott valamilyen gyönyörű hivatásról: tűzoltó lesz vagy orvos... Hát persze! Mindenki így van ezzel. Ó, a gyönyörű gyermekkor. Mikor még felhőtlen, kék az ég! – A nagyszemű nem várt „ellágyulása” hidegen érintette a fiút. – És mondjuk hogy el is éri ezeket a szép álmokat. Hát, ebben az esetben is csak a mi malmunkra hajtja a vizet. Ezt persze majd csak megöregedve érti meg igazán. Minket ez nem is érdekel.

A kövér végre felállt székéről, hasa előreugrott; még dagadtabb volt, mint a fiú sejtette. Immár lényegtelen.

Valami jelentéktelen, mégis bátor mozgás vonta magára mindnyájuk tekintetét: egy csótány volt az! Hihetetlenül fürgén kapkodta ízelt lábait, rohant, megfordult, mint valami félőrült. A fiú elmerengett felette. Elgondolta a sejtek, ízek összehangolt működését, azt az erőt, dinamizmust és tökéletességet, amelyek egybetömörültek ebben a kis állatban. Féktelen kavargása mégis döbbenetes tudatosságot árult el. „Tudatosság. Vajon van tudata, van lelke ennek a kis teremtménynek? Csak az ösztönök furcsa összjátéka ez, ahogy az élelem felé tör, ahogy átnyargal az életen, a saját életén? És miért keres röpke léte folyamán táplálékot, miért nincs egy pillanatnyi megállás sem, ha a végén úgyis elpusztul? Mi ez a kozmikus titok, amit képtelen vagyok megérteni? Talán az, hogy mindig csak kérdezek. Ez a csótány nem kérdez. Őt nem érdekli. Ő nem bonyolít túl semmit. Egyszerűen csak *él*.”

Míg elsuhant ez az egy-két másodpercig tartó végtelenség, a négy alak meg sem mozdult. Lehet, hogy nem is gondoltak semmire. Minden olyan magától értetődő. A fiú nem volt dühös, remegése megszűnt, már halántéka sem gyöngyözött.

„Megölöm őket! Igen, megölöm mind a kettőt! Ez az én választásom, hát tessék!” Szüleire nézett, a feje és kezei megint elnehezültek. A szeme üveges volt. „Mindegy. Tökéletesen mindegy...”

Egy réten van most. Nincs se fa, sem bokor. A fű nedves, halványzöld. A négy alak, a szoba eltűnt. A csótány emlék, mégsem múlt. A pillanatok egymás után halnak meg. Nincs múlt, nincsen jelen, ahogy nincs jövő se. Csak Idő van. Meg Tér van. Amarrébb valami lassú, fojtott morajlás hallatszik. Hűvös van; nyirkos és ködös idő, apró szellengések. Elindul, a moraj közeledik, haja nem lebben, végül *odaér*, és nyugodtan, rezzentelen arccal belegyalogol az áradó folyóba.

...